

Grøn, grønnere, Københavns Universitet

Indblik i KU's lange vej mod at blive et grønt universitet

Af lektor, ph.d. Stig Jensen

“Universitetsbestyrelsen lægger i forbindelse med rektorforlængelsen vægt på Københavns Universitets bidrag til den grønne omstilling, dels gennem forskning og uddannelse, men også planerne med at blive et af verdens mest bæredygtige universiteter.”

Ovenstående stod at læse på Københavns Universitets hjemmeside den 11.3.21 i forbindelse med, at rektor Henrik Wegener fik forlænget ansættelsen til 2025. Grøn omstilling er et centralt indsatsområde i den kommende periode for rektor. Til sammenligning skal nævnes, at det grønne ikke var nævnt i forbindelse med rektors oprindelige ansættelse i 2016.

Det grønne er langt fra et nyt område på Københavns Universitet hvor et stadig voksende antal forskere beskæftiger sig direkte eller indirekte med grønne problemstillinger. Nogle af disse forskere er i den absolutte verdensklasse.

Universitet har ligeledes en række tværgående initiativer, hvor to af de absolut mest bemærkelsesværdige skal fremhæves her: Grøn Campus initiativet, hvor målsætningen er at gøre KU mere grønt og helt præcist at fremme bæredygtig ud-

vikling, adfærd og drift på KU og blandt universitets mere end 40.000 brugere. Grøn Campus initiativet kan fremvise bemærkelsesværdige resultater ved at leve op til KU's 2020-målsætningen om reduktion af CO₂-udledningen fra energiforbrug og transport med 70% siden 2006. Det er resultatet af målrettede investeringer på en række områder såsom energieffektivitet i bygninger, mere energirigtig drift og ikke mindst mere miljøbevidst adfærd hos såvel medarbejdere og studerende. I den netop besluttede 2030-strategi lyder målsætningen på yderligere 50% reduktion af CO₂-udledning i 2030.

Det andet initiativ er Sustainability Science Center, hvor målsætningen er at katalysere, facilitere og koordinere forskning og uddannelsesmæssige initiativer på Københavns Universitet, der adresserer en bæredygtig udvikling af samfundet. Med SSC er sigtet at gøre Københavns Universitet til en ledende aktør på bæredygtighedsområdet, både inden for forskning og videregående uddannelse. Et vigtigt element med SSC er at tjene samfundet som helhed med forskellige former for formidling, der tilbyder gratis, offentlige foredrag om bæredygtig-

hed, og der er etableret en internetportal, hvor igennem universitetets kompetencer i bæredygtighed kan tilgås.

De studerende en af drivkræfterne i den nye grønne bølge

Selvom det grønne har været varetaget på KU, så er fokus og aktiviteterne inden for de seneste år voksende eksplosivt. En af de vigtigste faktorer for udviklingen er det interne pres fra vores studerende på mange og forskellige måder. Her skal især fremhæves den grønne studenterbevægelse. Det spændende ved den grønne studenterbevægelse er ikke kun deres aktiviteter som fx klimamarcher, men også det faktum, at studenterbevægelsen er bredt funderet blandt de studerende. Klima- og biodiversitetsproblemstillinger er ikke længere forbeholdt studerende fra de naturvidenskabelige fagområder. Der er rigtige mange af den grønne studenterbevægelses aktivister, der kommer fra samfundsfag og humaniora, det der i KU-jargonen kaldes de "tørre" fakulteter.

Den anden vigtige faktor er Folketingets, regeringens og statslige myndigheders voksende fokus på den grønne omstilling siden den internationale klimaaftale, som 196 lande underskrev i Paris i 2015. Med underskrivelsen af den juridisk bindende klimakonvention forpligtede landene sig til reduktion i udledning af drivhusgasser, og EU satte som mål en reduktion på 40% i 2030. Efterfølgende vedtog Folketinget klimaloven i 2020 med målsætningen om en reduktion på 70% i 2030. Samtidig har regeringen afsat mange hundrede millioner kroner til forskning i grøn omstilling.

Turbo på KU's grønne omstilling

På det seneste har KU iværksat en række initiativer med fokus på den grønne omstilling. For det første er det Bæredygtig 2030-strategien (<https://baeredygtighed2030.ku.dk/kus-tilgang>). Målsætningen er at blive et mere bæredygtigt universitet. Fokus er på udvikling af nye løsninger baseret på egne forskere og i samspil med omverden. Derudover anlægges et helhedsorienteret perspektiv på klima og miljøbelastning, der betyder at produkter og forbrug skal vurderes i et livscyklusperspektiv. KU påtager sig opgaven med at synliggøre og hjælpe med forståelse af hvilke indsatser, der er vigtigst og giver de største effekter. Derfor arbejdes der ud fra målsætning om campus *as a living lab*, der sikrer at samarbejdet giver værdi for både kerneopgaverne og i omstillingen af KU til en mere bæredygtig institution.

Et andet initiativ er forankret hos prorektor under overskriften: Grøn udannelse, forskning og samfundengagement. Der er søsat forskellige projekter, og et af dem er oprettelse af en økonomisk pulje på 4 millioner kroner til støtte for seed-funding til forsker-initierede tværdisciplinære forskernetværker med henblik på grøn omstilling.

Det tredje initiativ er oprettelsen af et såkaldt Green Solutions Center, der er tænkt som KU's nye maskinrum for løsningsorienteret og tværdisciplinær grøn forskning. Det er ambitionen med Green Solutions Centre, at universitetets forskere kan mødes på tværs af de videnskabelige grænser og inspirere hinanden til finde nye løsninger. Green Solutions Centre blev lanceret med en work-

shop i februar 2021, hvor forskere fra alle KU's fakulteter mødtes til diskussion af specifikke emneområder. Målet er at understøtte og animere forskere til at etablere tværgående samarbejdsrelationer, der udmønter sig i ansøgninger om ekstern finansiering.

Kritiske refleksioner over processen

Der er ingen tvivl om, at KU's oprustning af den grønne indsats skyldes erkendelsen af nødvendigheden at hoppe på et hurtigtgående tog lastet med guld. Det er umiddelbart indlysende og forståeligt, men samtidig overraskende. Behovet for grøn omstilling et langt fra ny, for næste år kan den banebrydende bog *Grænser for vækst* fejre 50 år, i øvrigt samtidig med FN's første miljøkonference. Brundtland-rapporten, *Vores fælles fremtid*, kan næste år fejre 35 år, og da er der desuden gået 30 år siden den store Rio-konference. Jeg kunne fortsætte med at nævne begivenheder, alle sammen for meget længe siden, men hvor har KU været i alle de år? Personligt har jeg også efterspurgt mere fokus på det grønne. Min første akademiske artikel blev udgivet i tidskriftet *Den Ny Verden*, i 1996, med titlen: "Den brede miljøpolitiske forskningsdagsorden savner lidt grønt".

Der mange forklaringer på, hvorfor det grønne ikke har fanget bedre og bredere an på KU, meget tidligere. Jeg vil i det følgende fokusere på særligt tre faktorer.

Det første og selvkritiske perspektiv er, at forskere med helhedsorienterede tilgange ikke har været dygtige nok til at slå igennem og billedligt talt nedbryde murene. Den manglende gennemslags-

kraft skyldes også, at de strukturer, vi er oppe imod, er meget stærkt funderet.

Et andet aspekt er relateret til universitets struktur og hierarkier, herunder de måder hvorpå strukturen er blevet befæstet gennem historien. Fakulteterne er enhederne, hvor fagligheden blomstrer og forfines, ofte ud fra den implicite målsætning om at vide stadig mere om afgrænsede felter inden for en disciplinær ramme. Tvær- eller flerfaglighed har traditionelt været ugleset, fordi der har været etableret en intrafakultær hegemonisk diskurs, baseret på forestillingen om ens egen faglighed som overlegen. Hierarkisk selvforståelse er også af betydning i en dansk universitær sammenhæng. Både inden for og mellem universiteterne, hvor KU er flagskibet funderet i en stærk disciplinær faglighed, mens nogle af de mindre/nyere universiteter, som især Aalborg og Roskilde universiteter har satset og brandet sig som universiteter, der satser på tværfaglighed.

Et tredje aspekt er det, som kaldes Science Wars eller videnskabskrigene, som i en dansk sammenhæng især er blevet problematiseret af professor Bent Flyvbjerg. Kernen i disse videnskabskrige er, at forskere med forskellige forskningsmæssige udgangspunkter bekæmper hinanden, og ifølge Flyvbjerg er disse konflikter altødelæggende. Konflikterne, mener Flyvbjerg, er særligt udtalt mellem på ene side naturfaglige og på den anden side samfunds-faglige og humanvidenskabelige forskere og institutioner. Udgivelsen af Flyvbjergs bog om emnet kan i år fejre 20 år.

Jeg har gennem årene oplevet mange eksempler på videnskabskrige, hvor mis-

tillid og herunder manglende accept og dermed anerkendelse af teorier, metoder og fagligheder helt generelt har været gift for tværfagligt samarbejde. Det nye "fælles" projekt om grøn omstilling kan derfor være begyndelsen til noget nyt.

Grøn omstilling bidrager med nye muligheder og udfordringer

Min oplevelse er, at der i KU's ledelse er en euforisk stemning uden sidestykke, fordi der er udsigt til adgang til enorme summer afsat til finansiering af forskning i grøn omstilling. Det er let at blive revet med i den eufori. For vi har helt sikker meget at bidrage med og samfundet har indlysende behov for os forskere og vores forskning. Samtidig glæder vi på de tørre fakulteter os over de nye vinde, for alle, også de våde, taler om behovet for SSH (dvs. Social Sciences and Humanities). Vi er altså efterspurgt og kan måske endda betragtes som vigtige i den grønne omstilling.

Inden vi mister jordforbindelsen, er der behov for at reflektere over, hvad det konkrete betyder såvel institutionelt som for den enkelte forsker. Der er nogle grundlæggende udfordringer med begrebet bæredygtighed, som er normativt og udefinerbart. Samtidig stiller det målsætninger op som eksempelvis en økonomisk fair udvikling, der måske lyder rigtigt, men som på mange planer er problematisk og nok også vanskelig at realisere. Derfor skal vi finde vores fødder i dette, hvor kritiske perspektiver også er vigtigt og nødvendigt – vi er et universitet!

På Det Teologiske Fakultet har vi umiddelbart en del at bidrage med, men

vi må også erkende, at vi suverænt er det mindste fakultet, som de andre fakulteter ikke nødvendigvis ser som et vigtigt fakultet i forbindelse med den grønne omstilling. Vores marginale betydning blev udstillet i første uddelingsrunde af prorektors pulje til tværdisciplinære forskernetværker med grøn omstilling. Her var teologi, som det eneste fakultet, ikke repræsenteret i nogen af ansøgningsnetværkene. Jeg vil ikke overgøre bekymringen over vores manglende tilstedeværelse, for vi har noget at byde på, både inden for de klassiske teologiske områder og inden for Afrikastudier. Vi har været og er med i tværfakultære projekter og programmer, og det kommer vi også til at være inden for det grønne område. Vores nye initiativer kunne tage afsæt i allerede eksisterende forskningsområder om dommedag, skam, klima, naturforvaltning, religionsbaseret dyrkning mm. Der er helt sikkert også potentiale for en række nye forskningsinitiativer. Et centralt underliggende aspekt i forskning i grøn omstilling er tværfaglighed, som er fundamentet for nogle af os og nærliggende for mange andre på fakultetet. Netop evnerne til at anlægge et mere helhedsorienteret perspektiv er centralt, men kræver samtidig et opgør med det endimensionelle fokus på eksempelvis økonomisk vækst og ikke mindst troen på tekniske fix, der løser alle problemer. Fremrettet bliver der behov for refleksioner over og samtaler om det gode liv og ikke mindst vejen derhen i den grønne transformation. Den proces er der ingen tvivl om, at vores fakultet kan bidrage til.